

GELLÉRD IMRE TANULMÁNYA ELÉ

Az unitárius teológiai irodalom legújabbkori erdélyi művelői közül Gellérd Imre kétségtelenül azok közé tartozik, akiknek életműve meghatározó bélyeget nyomott rá egész lelkész-nemzedékek szemléletére, gyakorlatára, „nevelői” működésére. Írásainak jó része máig sem jelent meg nyomtatásban, sokszorosított példányok keringtek – s talán közkézen forognak a mai napig is –, illetve lánya, dr. Gellérd Judit jóvoltából egy válogatás készült viszonylag szűk körű terjesztésre *Esszék* címmel (Center for Free Religion, Chico 1991). Gellérd Imre tanulmányainak egy része nyilvánvalóan azzal a háttérmegfontolással született, hogy szerzőjük e szövegek megírása révén is a teológiai tanári katedra elfoglalására készüljön fel, amire aztán – a történelem fordulatai, majd önkezdő halála miatt – végül is nem került sor.

Az alább közzétett tanulmány egy prédikáció többszörös, rendszerező igény-nel való továbbgondolásából alakult. Többlépcsős „születésének” évszámát nem ismerjük. Annyit tudhatunk csak róla, hogy a prédikáció – az „alapváltozat” – az ötvenes évekből származik. Az eredeti szöveg másolata a román politikai titkosrendőrség dokumentációjába is bekerült; úgy látszik, a Securitate rendszerellenes eszméket gyanított e prédikációban.

A tanulmánnyá fejlesztett változat a szeretet-fogalom megközelítésének bizonyultságát tükrözi. Teológiai irodalom módszertanában járatos olvasó joggal érezheti rendhagyónak, hogy a tanulmány tárgyának filozófiatörténeti megalapozása megelőzi a biblikus szemrevételezést – igaz, ez a filozófiatörténeti áttekintés jószerével csak afféle „előke” ahhoz a sokrétű tárgyaláshoz, amely a biblikus elemzést követi – fiziológiai, teológiai, lélektani, etikai, szociológiai vonatkozások enumerációjához. A tanulmány azonban – igazi „gellérdimrés” elkötelezettséggel – továbbvezet a lelkeszi gyakorlat felé, így az utolsó rész a szeretet-fogalom prédikációs megjelenítésének lehetőségeit és buktatóit villantja fel a lelkeszek számára.

J. T.

GELLÉRD IMRE

A SZERETET

A szeretetről sokat írtak, beszéltek, prédikáltak. Erre való hivatkozással sokan állítják, hogy a szeretetről az embernek már nem lehet új mondanivalója. Bár ez az állítás ebben a formájában is cáfolható, a kérdést mégis másképpen kell feltenni. Nem úgy, hogy van-e az embernek új mondanivalója a szeretetről, hanem úgy, hogy *egyáltalán* van-e mondanivalója? Foglalkoztatja-e a szeretet? Léte fókuszában van-e szüntelenül? A szeretet nem művészi téma, amelynél az ábrázolás újszerűsége a fontos, hanem inkább kenyér, amelynél az „új” fogalma gyakorlatilag fel sem merül, hanem csak szakadatlan minőségi létezése. A szeretetről szóló alábbi fejtegetésünk sem az újszerűsége törekszik, hanem arra, hogy a vele való tudatos és nevelő szándékú foglalkozásra serkentsen, s ezáltal a szeretetnek a gyakorlati életbe való hathatós átvitelét szolgálja.

A szeretet a filozófiatörténet főbb állomásainak tükrében

Nincs filozófia etika nélkül, az etikai rendszerekből meg nem hiányozhat a szeretet. A bölcelet valamennyi képviselőjénél találunk állásfoglalásokat a szeretetre nézve is. Ezeknél minket főként a sajátosan vallásos nézetek érdekelnek.

Érdekes az ókori görög érosz-tan néhány képviselőjét felemlítenünk. Empedoklész például a szeretetet a keletkezés dialektikája egyik mozgató erejének fogja fel. Az elemrészek egyesülése és szétbomlása magyarázza a világ minden folyamatát. Ez a folyamat – természetének megfelelően – két mozgató okot tételez fel: a szeretetet és a gyűlöletet. A szeretet az elemeket egyesíti, harmonikus mérték szerint való egységgé szervezi, s így életet és lelket hoz létre. A gyűlölet felbontja, elemeire zúzza az egészet. A szeretet mint alkotó elv: a *jó*; a gyűlölet, mint pusztító elv: a *rossz*.

Szókratész volt az első bölcselő, aki felismerte, hogy a szeretet a jóság *praxisa*. Szeretni annyi, mint jót gyakorolni. Ennek a művészetét tanulás útján sajátíthatjuk el. A szeretetet tanulni kell.

Platón etikájában a szeretet a legfőbb ideának, a jóság ideájának a gyakorlati megjelenése. Nem külön erény, hanem maga a jóság a társadalmi együtt létben. A szeretet tehát társadalometikai érték.

Arisztotelésznél jelentkezik először a cél-ok fogalma, a célratörés gondolata. Szerinte a világon az első mozgató az istenség. Hogyan mozgathatja az Isten a világot úgy, hogy közben maga mozdulatlan maradjon? Úgy, ahogy a szeretett